

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ **ERSA**

ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ (RSAI, ERSA)

“Οικονομική Κρίση και Πολιτικές Ανάπτυξης και Συνοχής”

10ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο ,
Θεσσαλονίκη, 1 – 2 Ιουνίου 2012

Συνδιοργάνωση

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης:

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΩΣ ΚΟΙΝΟΣ ΠΟΡΟΣ: Η ΜΑΤΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Π. Αρβανιτίδης, Π. Δημοσθένους, Κ. Μιγδάνη

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Κοραή 43, 38333, Βόλος

Email: parvanit@uth.gr, dimoste@uth.gr, migdani@uth.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά εμπειρικά ζητήματα χρήσης και αυτοδιαχείρισης του αστικού πρασίνου όπως αυτά προσεγγίζονται από έφηβους και πιο συγκεκριμένα από μαθητές της τρίτης γυμνασίου. Η έρευνα διεξάγεται στο Βόλο και αναδεικνύει τις απόψεις των ατόμων αυτών σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση των χώρων πρασίνου στην πόλη αλλά και τη δυνατότητα της εκ-των-κάτω διαχείρισής τους, δίνοντας έμφαση σε ζητήματα που αφορούν τη διαμόρφωση περιουσιακών δικαιωμάτων στο αστικό πράσινο, τις σχέσεις μεταξύ των χρηστών, και τη δυνατότητα συλλογικής δράσης με σκοπό την ορθότερη διαχείριση και χρήση του πόρου.

Λέξεις Κλειδιά: κοινά, αστικό πράσινο, διαχείριση, έφηβοι, Βόλος

1. Εισαγωγή

Η ραγδαία αστικοποίηση των τελευταίων δεκαετιών και η πυκνή δόμηση έχουν προκαλέσει πολλά προβλήματα στις σύγχρονες ελληνικές πόλεις. Οι χώροι αστικού πρασίνου (ΧΑΠ) μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων, καθώς αποτελούν τόσο τους «πνεύμονες» των αστικών κέντρων, όσο και τόπους υγιούς κοινωνικοποίησης των ίδιων των κατοίκων (Swanwick et al, 2003). Η ανάγκη προστασίας και αποτελεσματικής διαχείρισης των ΧΑΠ είναι ιδιαίτερα έντονη στην χώρα μας, η οποία παρουσιάζει τη χαμηλότερη κατά κεφαλή αναλογία αστικού πρασίνου σε όλη τη Ευρώπη (Ντούρος, 2001). Ωστόσο η μείωση των διαθέσιμων πόρων της τοπικής αυτοδιοίκησης σε συνδυασμό με την ευρύτερη οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η χώρα καθιστά αναγκαία τη διερεύνηση νέων και πιο καινοτόμων τρόπων διαχείρισης και φροντίδας των ΧΑΠ.

Στο πλαίσιο αυτό η εργασία αντιμετωπίζει τους ΧΑΠ ως πόρους συλλογικής ιδιοκτησίας και διερευνά εμπειρικά, ζητήματα συλλογικής διαχείρισής τους από την πλευρά των εφήβων. Η έρευνα διεξάγεται στο Βόλο και αναδεικνύει τις απόψεις των ατόμων σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση των ΧΑΠ στην πόλη αλλά και τη δυνατότητα της εκ-των-κάτω (bottom-up) διαχείρισής τους, δίνοντας έμφαση σε ζητήματα που αφορούν τη διαμόρφωση περιουσιακών δικαιωμάτων, τις σχέσεις μεταξύ των

χρηστών, και τη δυνατότητα συλλογικής δράσης με σκοπό την ορθότερη διαχείριση και χρήση του πόρου.

Η εργασία διαρθρώνεται ως εξής. Η επόμενη ενότητα προσδιορίζει τους ΧΑΠ ως κοινό πόρο και συζητά ζητήματα συλλογικής διαχείρισης. Η μεθοδολογία της έρευνας και τα αποτελέσματά της παρουσιάζονται στην ενότητα 3. Η ενότητα 5 επισημαίνει κάποια βασικά συμπεράσματα.

2. Το αστικό πράσινο ως κοινός πόρος

Ως ΧΑΠ ορίζουμε όλους τους δημόσιους και ιδιωτικούς ανοιχτούς χώρους οι οποίοι βρίσκονται μέσα στον αστικό ιστό, καλύπτονται κυρίως από βλάστηση και είναι άμεσα ή έμμεσα διαθέσιμοι στους χρήστες (Levent et al, 2009). Οι ΧΑΠ έχουν ρόλο ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις πόλεις, προσφέροντας οφέλη όχι μόνο αισθητικά, αλλά και οικολογικά, κοινωνικά και οικονομικά, με πολλές αλληλοσυσχετίσεις ανάμεσά τους (Swanwick et al, 2003)

Οι ΧΑΠ αποτελούν κλασικό παράδειγμα πόρων συλλογικής ιδιοκτησίας ή κοινά (Μπριασούλη 2003). Τα κοινά ικανοποιούν δύο συνθήκες: ανήκουν σε όλους, με την έννοια ότι είναι δύσκολο να αποκλειστεί κάποιος από τη χρήση τους, ενώ ταυτόχρονα η εκμετάλλευσή τους από έναν μειώνει τη διαθεσιμότητά τους στους υπόλοιπους. Για τους λόγους αυτούς υπόκεινται σε υπερεκμετάλλευσή που οδηγεί σταδιακά στην ολοκληρωτική τους καταστροφή, την λεγόμενη «τραγωδία των κοινών» (Hardin, 1968). Για να αποφευχθεί αυτό είναι αναγκαίος ο περιορισμός της ανοιχτής/ελεύθερης πρόσβασης και η δημιουργία κινήτρων αποτελεσματικής οικειοποίησης, που επιτυγχάνεται με την διαμόρφωση περιουσιακών δικαιωμάτων (ΠΔ) και την απόδοσή τους σε συγκεκριμένα πρόσωπα. Στο πλαίσιο αυτό ο Hardin υποστηρίζει τη ανάπτυξη δυο βασικών δομών διακυβέρνησης ή διαχείρισης των κοινών, ικανών να αποτρέψουν την τραγωδία: κρατικοποίηση και ιδιωτικοποίηση. Στην κρατικοποίηση όλα τα ΠΔ περιέρχονται στο κράτος, το οποίο λαμβάνει αποκλειστικά όλες τις αποφάσεις σχετικά με την πρόσβαση, χρήση και διαχείρισή των πόρων αυτών. Στην ιδιωτικοποίηση αντίστοιχα τα ΠΔ αποδίδονται σε ιδιώτες.

Ωστόσο, η ανάλυση του Hardin έχει αντιμετωπισθεί με σκεπτικισμό από πολλούς μελετητές οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι προτεινόμενες λύσεις τείνουν να καταστρέφουν τις προσωπικές σχέσεις (θεσμικό κεφάλαιο) που χαρακτηρίζουν τις τοπικές κοινότητες, ζημιώνοντας την κοινωνία και μειώνοντας την αποδοτικότητα των πόρων. Βασικός εκφραστής της άποψης αυτής είναι η Elinor Ostrom η οποία το 2009 τιμήθηκε με το Νόμπελ οικονομικών για τη δουλειά της πάνω στη συλλογική δράση και την αυτοδιαχείριση των κοινών. Μέσα από εκτεταμένες εμπειρικές μελέτες η Ostrom έκανε γνωστό ότι ίδιοι οι χρήστες είναι ικανοί να δημιουργούν και να εφαρμόζουν μακρόβιες δομές διακυβέρνησης καταφέρνοντας να ξεπεράσουν τα προβλήματα συλλογικής δράσης και να αποτρέψουν την τραγωδία των κοινών (Ostrom, 1990; Ostrom et al, 1994). Η επιτυχία αυτών των δομών αυτοδιαχείρισης εξαρτάται από πέντε παράγοντες (Μπριασούλη, 2003): την ύπαρξη υποστηρικτικών τοπικών θεσμών, την ύπαρξη παράδοσης αυτορρύθμισης και ήθους συλλογικής ευθύνης και φροντίδας, το βαθμό

εμπιστοσύνης μεταξύ των συμμετεχόντων, την νομιμοποίηση και προστασία των ΠΔ τους, και την ύπαρξη κινήτρων να διατηρήσουν και να διαχειριστούν τον πόρο.

4. Μεθοδολογία και ανάλυση

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στόχο είχε να καταγράψει τις απόψεις μιας ιδιαίτερης ομάδας κατοίκων της πόλης, των εφήβων, αναφορικά με τα χαρακτηριστικά των διαθέσιμων χώρων πρασίνου (επάρκεια, ποιότητα, κτλ.), το βαθμό χρήσης τους (επισκεψιμότητα), την (ανα-)διαμόρφωση των ΠΔ με στόχο τη χρηματοδότηση και προστασία των ΧΑΠ, την ικανότητα διάφορων προσώπων να διαχειρισθούν τους ΧΑΠ αλλά και τις δυνατότητες συλλογικής αυτοδιαχείρισής τους. Σε αυτό το πλαίσιο διαμορφώθηκε ερωτηματολόγιο 23 ερωτήσεων που αποτιμά τα παραπάνω ζητήματα χρησιμοποιώντας εντεκαβάθμια κλίμακα Likert (με το 0 να δηλώνει «λίγο» ή «διαφωνώ» και το 10 «πολύ» ή «συμφωνώ»).

Τα άτομα που μελετήθηκαν αφορούν εφήβους ηλικίας περίπου 14 χρονών, δηλ. μαθητές της τρίτης τάξης γυμνασίου. Τα Γυμνάσια που συμμετείχαν στην έρευνα (μετά από σχετική έγκριση των αντίστοιχων Δ/ντων) ήταν το 1^ο και 4^ο Γυμνάσιο Ν. Ιωνίας, και το Καρτάλιο, το 3^ο, το 5^ο, και το 8^ο Γυμνάσιο Βόλου. Ο αριθμός των έγκυρων ερωτηματολογίων που συλλέχθηκαν ήταν συνολικά 169. Τα 88 απαντήθηκαν από αγόρια (53%) και τα υπόλοιπα 78 (47%) από κορίτσια. Όλοι οι μαθητές ήταν Έλληνες υπήκοοι και μόνιμοι κάτοικοι του Βόλου.

Η ανάλυση που έγινε ήταν περιγραφική λαμβάνοντας υπόψη τους μέσους όρους (μ.ο.) και την τυπική απόκλιση (τ.α.) των απαντήσεων. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.

Στην πρώτη ερώτηση του ερωτηματολογίου οι μαθητές κλήθηκαν να αξιολογήσουν τους υπάρχοντες ΧΑΠ ως προς την επάρκεια, την προσβασιμότητα, την επισκεψιμότητα και την ποιότητά τους (φροντίδα και συντήρηση). Θεωρούν ότι οι ΧΑΠ είναι μάλλον επαρκείς (μ.ο. 4.4), εύκολα προσβάσιμοι (μ.ο. 6.5), με μέτρια επισκεψιμότητα (μ.ο. 5.4), αλλά σχετικά παραμελημένοι (μ.ο. 4.0) και δεν διαχειρίζονται αποτελεσματικά (μ.ο. 4.2).

Στην δεύτερη ερώτηση ζητήθηκε να εκτιμηθεί η αναγκαιότητα της ποιοτικής βελτίωσης των ΧΑΠ και ο βαθμός που συμβάλλει στη αύξηση της ευημερίας των κατοίκων. Αναδεικνύεται ότι οι έφηβοι θεωρούν αναγκαία την ποιοτική βελτίωση των ΧΑΠ (μ.ο. 7.3 και υψηλότερο ποσοστό, 30.2%, στην τιμή 10), και πιστεύουν ότι αυτό θα συμβάλλει σημαντικά στην ευημερία του τόπου (μ.ο. 7.4 και υψηλότερο ποσοστό, 23.7%, στο 10).

Η τρίτη ερώτηση αφορά τη συχνότητα επίσκεψης των εφήβων στους ΧΑΠ. Η πλειονότητα, 26.6%, απάντησε ότι επισκέπτεται τους ΧΑΠ τουλάχιστον τρεις φορές την εβδομάδα, το 24.9% είπε ότι πηγαίνει τουλάχιστον μια φορά τη βδομάδα, το 17.2% ότι πηγαίνει κάθε μέρα, το 13.0% δυο φορές το μήνα, το 7.1% μια φορά το μήνα και το 11.2% πιο σπάνια. Αυτό αναδεικνύει ότι οι μαθητές, ακόμα και στις μέρες μας, εξακολουθούν σε μεγάλο βαθμό να κοινωνικοποιούνται και να ψυχαγωγούνται στους κοινόχρηστους αστικούς χώρους και στους ΧΑΠ ειδικότερα.

Στην επόμενη ερώτηση οι έφηβοι κλήθηκαν να αξιολογήσουν ορισμένες θέσεις που αφορούν στην (ανα-)διαμόρφωση των ΠΔ με σκοπό τη χρηματοδότηση και την προστασία τους. Ειδικότερα ρωτήθηκαν, πρώτον, αν η ύπαρξη συμβολικού εισιτηρίου μπορεί να λειτουργήσει θετικά για την επιτυχή αστυνόμευση, συντήρηση και βελτίωσή των ΧΑΠ, δεύτερον, αν η ελεγχόμενη πρόσβαση δύναται να συμβάλλει στον περιορισμό των φαινομένων βανδαλισμού και υποβάθμισης, τρίτον, αν είναι χρήσιμο κάποιο τμήμα των ΧΑΠ να δοθεί σε άλλες «φιλικές» χρήσεις (π.χ. αναψυκτήριο) ώστε να διασφαλισθεί η χρηματοδότησή τους, και τέταρτον, αν η παραχώρηση κάποιων ΠΔ χρήσης και διαχείρισης σε ομάδες πολιτών (π.χ. σχολεία, ΚΑΠΗ, σύλλογοι, ή ακόμα και σε πολίτες που κατοικούν σε εγγύτητα) είναι θετικό βήμα για την επιτυχή συντήρηση και βελτίωσή τους. Οι έφηβοι τοποθετήθηκαν αρνητικά στην πρόταση χρήσης συμβολικού εισιτηρίου ως αποτελεσματικό μέσο για την ποιοτική βελτίωσή των ΧΑΠ (μ.ο. 3.7 και υψηλότερο ποσοστό, 27.9% στο 0), ενώ μάλλον θετικά στην πρόταση της ελεγχόμενης πρόσβασης ως μέσο για τη μείωση των φαινομένων βανδαλισμού (μ.ο. 6.6 και υψηλότερο ποσοστό, 22.0%, στο 10). Ως προς τη δυνατότητα χρηματοδότησης των ΧΑΠ με απόδοση κάποιων χώρων σε φιλικές χρήσεις, οι μαθητές απάντησαν μάλλον θετικά (μ.ο. 6.1 και υψηλότερο ποσοστό, 17.9%, στο 7). Ομοίως απάντησαν και ως προς την απόδοση ΠΔ σε οργανωμένες ομάδες πολιτών (μ.ο. 6.6 και υψηλότερο ποσοστό, 23.2%, στο 7) ή ακόμα και σε πολίτες που κατοικούν σε εγγύτητα (μ.ο. 6.5 και υψηλότερο ποσοστό, 21.4%, στο 7).

Στην επόμενη ερώτηση ζητήθηκε να αξιολογηθούν τα διάφορα πρόσωπα/φορείς ως προς την ικανότητά τους να διαχειρισθούν αποτελεσματικά τους ΧΑΠ. Αυτά είναι: το κεντρικό κράτος, η τοπική αυτοδιοίκηση, ειδικός φορέας διαχείρισης, περιβαλλοντικές ομάδες/οργανώσεις, τοπικές οργανώσεις πολιτών (π.χ. Συμβούλια Γειτονιάς), όλοι οι κάτοικοι της γειτονιάς από κοινού, άλλες ομάδες πολιτών (π.χ. σχολεία, ΚΑΠΗ, κτλ.) και ιδιώτης επενδυτής. Οι μαθητές πιστεύουν πως οι περιβαλλοντικές ομάδες είναι οι πιο ικανές να διαχειριστούν αποτελεσματικά τους ΧΑΠ (μ.ο. 7.5), ενώ ακολουθούν η τοπική αυτοδιοίκηση (μ.ο. 6.8), οι τοπικές οργανώσεις πολιτών (μ.ο. 6.7), όλοι οι κάτοικοι (μ.ο. 6.5) και ο ειδικός φορέας διαχείρισης (μ.ο. 6.0). Η ικανότητα τόσο του κράτους, όσο και του ιδιώτη επενδυτή και των άλλων ομάδων πολιτών κρίνεται μέτρια (μ.ο. 4.9, 5.4 και 5.6 αντίστοιχα). Παρατηρούμε με ενδιαφέρον ότι οι έφηβοι επισημαίνουν την ικανότητα των μη-παραδοσιακών και εκ-των-κάτω σχημάτων στην αποτελεσματική διαχείριση των ΧΑΠ, ενώ αποδοκιμάζουν τόσο το κεντρικό κράτος (κρατικοποίηση) όσο και τον ιδιωτικό τομέα (ιδιωτικοποίηση) στο πλαίσιο αυτό. Ως προς τη δική τους ικανότητα να αυτοδιαχειρισθούν τους ΧΑΠ οι έφηβοι εμφανίζονται μάλλον διστακτικοί και αβέβαιοι.

Τέλος οι μαθητές κλήθηκαν να αξιολογήσουν με ποιους θα μπορούσαν να συνεργαστούν με σκοπό την από κοινού διαχείριση των ΧΑΠ. Πρώτοι ιεραρχούνται οι φίλοι τους και αυτοί που γνωρίζουν καλά (μ.ο. 7.8) και ακολουθούν οι οργανωμένες ομάδες πολιτών (μ.ο. 6.7), οι επιστήμονες (μ.ο. 5.8) και τέλος όλοι οι άλλοι (μ.ο. 4.4). Διαφαίνεται λοιπόν μια εσωστρέφεια και περιορισμένη διάθεση των εφήβων για συνεργασία με άτομα που δεν γνωρίζουν, κάτι το οποίο επιβεβαιώνεται και από την επόμενη ερώτηση που αποτιμά το βαθμό που οι έφηβοι εμπιστεύονται κάποιον εύκολα (αν δεν είναι

βέβαιοι ότι είναι άξιος της εμπιστοσύνης τους), ακόμα και αν αυτός ανήκει σε άτομα της ηλικίας τους (μ.ο. 4.4).

Πίνακας 1. Αποτελέσματα της έρευνας

		μ.ο.	τ.α.	0 (%)	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)	6 (%)	7 (%)	8 (%)	9 (%)	10 (%)
Χαρακτηριστικά ΧΑΠ	Επάρκεια	4.4	2.3	1.78	6.5	13.6	17.7	13.6	22.4	4.7	7.1	4.7	4.7	2.9
	Προσβασιμότητα	6.5	2.6	2.9	2.9	2.9	3.5	4.7	17.7	8.2	15.9	13.6	13.6	13.6
	Επισκεψιμότητα	5.4	2.3	1.1	6.5	2.3	10.0	13.0	22.5	9.4	14.2	13.0	2.9	4.7
	Φροντίδα	4.0	2.3	8.2	8.2	8.2	13.6	15.9	19.5	11.2	9.4	1.7	2.3	1.1
	Διαχείριση	4.2	2.2	6.5	8.8	6.5	12.4	13.0	27.8	8.2	8.8	4.1	2.9	0.6
	Ανάγκη βελτίωσης	7.3	2.4	1.7	0.5	0.4	2.9	7.6	15.3	8.8	11.8	9.4	11.2	30.2
	Συμβολή ευημερίας	7.4	2.4	1.2	1.2	1.8	2.4	5.9	15.4	4.7	8.9	17.8	17.2	23.7
Διαμόρφωση ΠΔ	Ύπαρξη εισιτηρίου	3.7	3.5	27.9	10.1	10.7	8.3	4.7	6.5	5.3	3.5	7.1	4.7	10.7
	Ελεγχόμενη πρόσβ.	6.6	2.9	6.5	1.1	4.7	2.9	5.9	12.5	5.3	14.8	16.6	7.1	22.0
	Απόδοση σε άλλες φιλικές χρήσεις	6.1	2.9	9.5	1.8	4.2	0	6.5	17.3	6.0	17.9	13.7	11.3	11.9
	ΠΔ σε ομάδες	6.6	2.6	6.0	2.4	1.2	1.8	3.0	11.9	9.5	23.2	16.7	14.3	10.1
	ΠΔ σε πολίτες σε εγγύτητα	6.5	2.5	6.5	1.2	0.6	2.9	2.9	16.0	14.0	21.4	11.9	8.9	13.1
Ικανότητα διαχείρισης	Κεντρικό κράτος	4.9	3.4	16.0	4.1	9.5	8.9	6.5	11.9	6.5	10.1	5.3	4.7	16.0
	Τοπική αυτοδιοίκηση	6.8	2.9	4.1	0.6	5.9	6.5	5.9	12.4	6.5	8.3	11.2	11.8	26.0
	Ειδικός φορέας	6.0	3.0	8.9	2.4	4.1	4.1	5.3	16.6	9.5	13.6	9.5	10.7	14.8
	Περιβαλλον. ομάδες	7.5	2.3	3.0	0.6	3.0	3.0	3.0	9.5	7.1	17.8	17.2	14.8	23.7
	Οργανωμένες ομάδες πολιτών	6.7	2.6	5.3	0.6	2.4	1.8	7.1	12.4	12.4	14.2	15.4	13.0	15.4
	Όλοι οι κάτοικοι	6.5	2.8	5.3	1.8	3.0	3.6	9.5	11.2	11.8	10.1	16.6	10.1	16.6
	Κάποιοι πολίτες	5.6	2.6	7.7	1.2	4.1	4.7	7.7	17.2	15.4	17.8	11.2	6.5	5.9
Ιδιώτης επενδυτής	5.4	2.9	11.8	2.4	3.6	6.5	8.3	16.6	13.0	9.5	11.2	7.7	8.9	
Συνεργασία	Φίλους	7.8	2.2	0.6	1.2	1.8	1.2	2.4	10.1	5.9	12.4	14.8	22.5	27.2
	Ομάδες πολιτών	6.7	2.4	3.6	1.2	2.4	3.6	2.4	16.0	11.8	15.4	17.8	14.2	11.2
	Επιστήμονες	5.8	2.8	7.7	4.1	4.7	4.7	3.0	18.9	13.6	7.7	15.4	11.2	8.3
	Όλους	4.4	2.9	14.8	6.5	5.3	13.6	7.1	18.9	8.9	7.1	7.1	5.3	4.7
	Εμπιστοσύνη	4.4	3.0	12.5	5.3	9.5	5.9	14.8	17.2	5.9	7.7	7.7	2.9	10.1

6. Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία μελέτησε τις απόψεις των εφήβων (μαθητές τρίτης γυμνασίου) ως προς μια σειρά ζητημάτων αναφορικά με τη χρήση και διαχείριση των ΧΑΠ. Εκτιμάται ότι οι ΧΑΠ του Βόλου είναι σχετικά επαρκείς, εύκολα προσβάσιμοι, αλλά με μέτρια επισκεψιμότητα και χαμηλή ποιότητα. Έτσι, η βελτίωσή τους κρίνεται αναγκαία αλλά και ικανή να συμβάλει σημαντικά στη αύξηση της ευημερίας τόσο των ίδιων των εφήβων όσο και όλων των κατοίκων της πόλης. Ως προς μια σειρά θεσμικών αλλαγών με στόχο την αύξηση της χρηματοδότησης και την επιτυχή συντήρηση των ΧΑΠ οι έφηβοι τοποθετήθηκαν θετικά επιδοκιμάζοντας την πρόταση για ελεγχόμενη πρόσβαση και για εκχώρηση ΠΔ χρήσης και διαχείρισης των ΧΑΠ σε ομάδες πολιτών. Επιπλέον επισημάνθηκε η ικανότητα των μη-παραδοσιακών, εκ-των-κάτω συμπράξεων χρηστών να διαχειρισθούν αποτελεσματικά τους ΧΑΠ, ενώ αποδοκιμάστηκαν τόσο το κεντρικό κράτος (κρατικοποίηση) όσο και ο ιδιωτικός τομέας (ιδιωτικοποίηση) στο πλαίσιο αυτό. Ως προς τη δική τους συμμετοχή στη διαχείριση των ΧΑΠ οι

έφηβοι εμφανίζονται μάλλον διστακτικοί, γεγονός που πιθανά συνδέεται με την έλλειψη παράδοσης αυτοοργάνωσης και ήθους συλλογικής φροντίδας, αλλά και το χαμηλό βαθμό εμπιστοσύνης στις σχέσεις μεταξύ τους.

Βιβλιογραφία

- Hardin G. 1968. The Tragedy of the Commons. *Science* **162**: 1243-1248
- Levent B. T., Vreeker R. και Nijkamp P. 2009 A Multi-Criteria Evaluation of Green Spaces in European Cities. *European Urban and Regional Studies* **16**(2): 193-213.
- Ostrom, E. 1990. *Governing the Commons: the evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press, New York
- Ostrom E., Gardner R. και Walker J. 1994. *Rules, Games, and Common-Pool Resources*, University of Michigan Press, Ann Arbor.
- Swanwick C., Dunnett N. και Woolley H. 2003. Nature, Role and Values of Green Space in Towns and Cities: An overview. *Built Environment* **29**(2): 94-106
- Μπριασούλη Ε. 2003. Τα "Κοινά" - Πόροι συλλογικής ιδιοκτησίας και συλλογικής ευθύνης: έννοιες, προβλήματα και το ζήτημα της διαχείρισής τους. *Αειχώρος* **2**(1): 36-57.
- Ντούρος Γ. 2001. Αστικό - Περιαστικό Πράσινο, Παρατηρητήριο Ελεύθερων Χώρων, <http://www.asda.gr/elxoroi/ntouros.htm>.